Dr Dominik Sieklucki
Instytut Nauk Politycznych
i Stosunków Międzynarodowych,
Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Załącznik 2

Autoreferat przedstawiający dorobek i osiągnięcia naukowe

1. **Imię i nazwisko:** Dominik Sieklucki
2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe** – z podaniem nazwy, miejsca i roku uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- dyplom magistra politologii uzyskany 12 czerwca 2000 roku po ukończeniu studiów wyższych w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na podstawie pracy magisterskiej pt. *Polskie partie lewicowe w latach 1989 – 1993* przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Mariana Grzybowskiego.

- dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce nadany uchwałą Rady Naukowej Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z dnia 9 listopada 2004 roku po ukończeniu studiów doktoranckich, na podstawie rozprawy *Konsekwencje ewolucji polskiego systemu partyjnego dla partii centrolewicowych. Miejsce i rola SLD, PSL i UP w polskim systemie partyjnym po 1993 roku.* Praca doktorska została przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Marka Bankowicza, a jej recenzentami byli prof. dr hab. Marian Grzybowski oraz prof. dr hab. Katarzyna Sobolewska – Myślik.

3. **Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych**

- Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych:

- Od 1 października 2005 roku do 30 września 2007 r. zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Współczesnych Systemów Politycznych,
- Od 1 października 2007 roku do chwili obecnej zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Współczesnych Systemów Politycznych.
- Uniwersytet Jagielloński jest moim podstawowym miejscem pracy.

- Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu (do 2006 roku pod nazwą Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa):

- Od 14 lutego 2005 roku do 31 sierpnia 2006 roku zatrudniony na stanowisku wykładowcy w Instytucie Politologii i Polityki Regionalnej
- Od 1 września 2006 roku do 30 września 2013 roku zatrudniony na stanowisku starszego wykładowcy w Instytucie Politologii i Polityki Regionalnej,
- Od 1 października 2013 roku do 31 sierpnia 2015 roku zatrudniony na stanowisku starszego wykładowcy w Instytucie Stosunków Międzynarodowych,
- Od 1 września 2015 roku do chwili obecnej zatrudniony na stanowisku starszego wykładowcy w Instytucie Nauk Społecznych (instytut utworzono 1 września 2015 r. z połączenia Instytutu Politologii i Polityki Regionalnej, Instytutu Stosunków Międzynarodowych i Instytutu Socjologii),
- Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska jest moim dodatkowym miejscem pracy

4. **Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art.16 ust.2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz.595 ze zm.):**
   a) **Tytuł osiągnięcia naukowego:** *Dynamika systemu wyborczego III Rzeczypospolitej na tle historycznym.*
   b) **Autor osiągnięcia, tytuł publikacji, rok wydania, miejsce wydania, recenzenci wydawniczy:** Dominik Sieklucki, *Dynamika systemu wyborczego III Rzeczypospolitej na tle historycznym,* 2015, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
   Recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Ewa Bujwid – Kurek.
   c) **Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:**

Monografia naukowa *Dynamika systemu wyborczego III Rzeczypospolitej na tle historycznym* stanowi efekt badań nad polskim systemem wyborczym prowadzonych w oparciu o metodologię nauk o polityce. Przedmiotem mojego zainteresowania był system wyborczy stosowany w Polsce w latach 1990 – 2014 w ujęciu całościowym tzn. obejmujący wszystkie instytucje pochodzące z powszechnych i bezpośrednich wyborów (Sejm i Senat RP, Prezydenta RP, organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, organy wykonawcze gmin i Parlament Europejski) oraz wszystkie regulacje prawne obowiązujące w tym okresie. Wychodząc z założenia, że współczesne rozwiązania wyborcze powinny być analizowane w historycznym kontekście oraz, że dwadzieścia pięć lat praktykowania

rywalizacyjnych wyborów w III RP stanowi podstawę do formułowania uogólnień i generalizacji wyznaczyłem sobie cztery główne cele.

Po pierwsze określenia dynamiki systemu wyborczego RP w latach 1990 – 2014 w perspektywach ilościowej i jakościowej. W pierwszej interesowała mnie faktyczna liczba zmian w systemie wyborczym oraz ich częstotliwość. Natomiast w wymiarze jakościowym skoncentrowałem się na treści wprowadzanych zmian tzn. ich zakresie, znaczeniu dla przebiegu elekcji, oczekiwanych lub postulowanych konsekwencjach, przyczynach wprowadzania oraz korelacjach modyfikacji systemu wyborczego z procesami politycznymi związanymi z wdrażaniem i konsolidowaniem demokratycznych rozwiązań ustrojowych.

Po drugie moim celem dokonanie analizy dynamiki systemu wyborczego w kategorii zmiana vs. stabilizacja tzn. stwierdzenie czy wprowadzane zmiany naruszały fundamentalne założenia systemu wyborczego, czy wprost przeciwnie – były procesami usprawniania, doskonalenia czy reformowania stosowanych rozwiązań.

Po trzecie w efekcie wskazanej wyżej analizy, moim celem było sformułowanie wyjaśnień i skonceptualizowanie procesów zmian w systemie wyborczym, czyli odpowiedzi na pytanie czy jego dynamika była procesem chaotycznym, nie rządzonym dostrzegalnymi przesłankami lub regułami, czy wprost przeciwnie – przebiegała wedle dającej się uchwycić i opisać logiki.

Po czwarte moim celem stało się także uzupełnienie literatury przedmiotu o monografię naukową przedstawiającą polski system wyborczy w oryginalny i autorski sposób. Badania nad polskim system wyborczym są wprawdzie podejmowane od wielu lat na gruncie wielu dyscyplin badawczych (m.in. politologii, prawa konstytucyjnego, socjologii polityki, marketingu politycznego) a ich wyniki publikowane w postaciach monografii i artykułów naukowych, to jednak można zauważyć brak pracy o charakterze monograficznym wypełniającej jednocześnie rolę kompendium wiedzy o polskim systemie wyborczym obejmującego wszystkie wybieralne instytucje występujące w historii i współcześnie ze spełnianiem funkcji eksplanacyjnej. Badacze podejmujący problematykę polskiego systemu wyborczego dokonują bowiem selekcji przedmiotu badań o charakterze przedmiotowym lub temporalnym. W pierwszym przypadku bada się konkretny element systemu wyborczego (wybieralny organ, mechanizm lub element systemu wyborczego, czy konkretne regulacje prawne), a w drugim podejmuje całościową analizę rozwiązań obowiązujących w danym okresie. Podejmowanie tego typu badań jest oczywiście niezbędne i uzasadnione, ale nie prowadzi ani do stworzenia całościowego obrazu polskiego systemu wyborczego, ani do

zrealizowania w pełni w odniesieniu do niego funkcji deskryptywnej i eksplanacyjnej, co było celem moich badań.

Dla realizacji wskazanych powyżej celów wykorzystałem pięć podstawowych metod badawczych stosowanych w politologii. Podstawą dla prowadzenia analizy była metoda empiryczna pozwalająca na zgromadzenie odpowiednich danych i faktów stanowiących fundament badań. Metoda ilościowa pozwoliła na analizę wszystkich różnorodnych danych o charakterze arytmetycznym oraz zmiennych (parametrów) systemu wyborczego. Metoda jakościowa z kolei pozwoliła na prezentację, interpretację, ocenę oraz eksplanację analizowanej problematyki. Metoda systemowa z kolei pozwoliła na całościową analizę zagadnień związanych z systemem wyborczym oraz określenie ogólnych tendencji w polskim systemie wyborczym, a metoda porównawcza w największym stopniu okazała się przydatna dla rozważań o charakterze teoretycznym.

Monografia jest podzielona na pięć rozdziałów. Pierwszy z nich zawiera autorskie rozważania z zakresu teorii systemów wyborczych. Rozbudowana refleksja naukowa nad systemami wyborczymi wymagała wyselekcjonowania najistotniejszych zagadnień z punktu widzenia tematyki książki, stanowiących fundament teoretyczny i metodologiczny prowadzonej analizy. W syntetycznym ujęciu należą do nich: siatka pojęciowa, kategoria wyborów rywalizacyjnych oraz zmienne (parametry) systemu wyborczego. W obszarze definiowania podstawowych pojęć jako pierwsze definiuję pojęcie wyborów, rozumiejąc pod nim ośmioetapowy, rozciągnięty w czasie proces, prowadzący do wybrania przez określoną grupę swojego przedstawiciela lub przedstawicieli. Wyodrębniając w oparciu o praktykę polityczną osiem etapów procesu wyborczego (tj. zarządzenia wyborów, powołania administracji wyborczej, sporządzenia spisu wyborców, zgłoszenia kandydatów, prowadzenia kampanii wyborczej, aktu głosowania, ustalenia wyniku wyborów oraz stwierdzania ich ważności) system wyborczy pojmuję jako zespół różnorodnych reguł (formalnych i nieformalnych) determinujących przebieg tego procesu. Wskazuję również na problemy związane z definiowaniem pojęcia systemu wyborczego i wyodrębniam trzy podstawowe sposoby jego rozumienia w literaturze przedmiotu (obok najszerszego, wskazanego powyżej, system wyborczy jest utożsamiany niekiedy z zakresem regulacji prawa wyborczego lub narzędziem służącym przetworzeniu oddanych głosów w obsadzane mandaty). Kategorię wyborów rywalizacyjnych charakteryzuję z punktu widzenia relacji wyborów z demokracją, wskazując, że poziom rywalizacyjności wyborów determinuje poziom demokratyczności systemu politycznego oraz, co najistotniejsze, że ograniczenia poziomu rywalizacyjności – co dobitnie obrazuje polska tradycja w tym zakresie – wynikają z różnych przyczyn i przybierają

rozmaite formy i w zasadzie mogą się pojawić na każdym etapie procesu wyborczego. Osobną uwagę poświęcam również zmiennym (parametrom) systemu wyborczego – formule wyborczej, metodzie (technice) wyborczej, podziałowi na okręgi wyborcze i uprawnieniom wyborcy w akcie głosowania – zwracając uwagę na ich doniosłe znaczenie nie tylko dla wyniku wyborów ale także dla całokształtu przebiegu elekcji, zróżnicowanie wewnętrzne każdego z elementów, jak również odnosząc się do konsekwencji przyjętych rozwiązań, sposób ich pomiaru oraz łączenia w szersze kategorie rodzajów systemów wyborczych.

W rozdziale drugim poddałem analizie rozwiązania wyborcze stosowane w Polsce od czasów najdawniejszych przez okres II Rzeczypospolitej, Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej po wybory z 4 i 18 czerwca 1989 roku. Należy nadmienić, że jest to pierwsza, całościowa analiza polskich tradycji wyborczych, w syntetyczny sposób pokazująca tła polityczne wyborów, najważniejsze elementy systemu wyborczego danego okresu, rozwiązania i mechanizmy ograniczające poziom rywalizacyjności oraz wskazująca najważniejsze cechy systemów wyborczych i dokonująca periodyzacji wewnątrz wyodrębnionych okresów.

Rozdział trzeci dotyczy normatywnych podstaw systemu wyborczego III RP. W prowadzonej analizie wyodrębnić można trzy główne wątki. Pierwszy obejmuje charakterystykę zasad prawa wyborczego zawartych w aktach normatywnych głównie rangi konstytucyjnej. W drugim koncentruję się na dynamice procedur wyborczych, szczególną uwagę poświęcając tym etapom procesu wyborczego, które mają dla niego najważniejsze znaczenie tj. administracji wyborczej, zgłaszaniu kandydatów, prowadzeniu kampanii wyborczej oraz stwierdzaniu ważności wyborów. Natomiast w trzecim poddałem analizie zmiany ordynacji wyborczych, w tym przesłanki i cele zastępowania określonych ordynacji wyborczych nowymi, włączając w to dokonaną w 2011 roku kodyfikację prawa wyborczego oraz zmiany w ordynacjach wyborczych, w obszerny sposób analizując, systematyzując i oceniając zmiany jakie wprowadzano w ordynacjach wyborczych, zamykając rozważania na zmianach wprowadzanych w Kodeksie wyborczym do końca 2014 roku. Warto dodać, że w prowadzonej analizie starałem się unikać przytaczania regulacji zawartych w aktach prawnych – odsyłając do konkretnych dokumentów – koncentrując się na zwięzłej, analitycznej prezentacji ich treści oraz dokonując ich oceny.

W rozdziale czwartym analizuję dynamikę systemu wyborczego w obszarze jego zmiennych (parametrów) – formuły wyborczej, metody (techniki) wyborczej, podziału na okręgi wyborcze oraz uprawnień wyborcy w akcie głosowania, z uwzględnieniem wszystkich mechanizmów składających na proces rozdziału mandatów takich jak progi wyborcze, grupowanie list wyborczych czy lista krajowa, wskazując na cechy charakterystyczne

polskiego systemu wyborczego, poszukując przesłanek wprowadzania określonych rozwiązań w systemie wyborczym oraz dokonując systematyzacji stosowanych w Polsce rozwiązań wyborczych.

Rozdział piąty, ostatni syntetyzuje rozważania z poprzednich części znajdując swój wyraz w sformułowanych tezach, spostrzeżeniach i opiniach odnoszących się do polskiego systemu wyborczego, będących odpowiedziami na postawione wcześniej problemy badawcze. Najważniejsze z nich zostały przedstawione również w zakończeniu. Zawiera on również rozważania o charakterze przyszłościowym, wskazujące na możliwe i spodziewane zmiany w polskim systemie wyborczym, jakie mogą być wprowadzane od 2015 roku.

Wyniki prowadzonych badań można uporządkować w czterech głównych punktach. Po pierwsze w efekcie analizy ustaliłem liczbę 104 zmian systemu wyborczego III RP dokonanych w 64 aktach prawnych. Wprowadzane zmiany oceniłem z punktu widzenia znaczenia dla systemu wyborów poszczególnych instytucji, przedstawiłem w perspektywie chronologicznej łącząc je z różnorodnymi procesami politycznymi, jak również uporządkowałem zgodnie z wyodrębnionymi ośmioma etapami procesu wyborczego. Łączne potraktowanie powyższych kategorii pozwoliło na stwierdzenie, że najwięcej zmian w systemie wyborczym przyniosły: 1997 rok (co należy łączyć ze zmianami ustrojowymi znajdującymi swój wyraz w uchwaleniu Konstytucji RP i szeregu ustaw zwykłych np. ustawy o partiach politycznych), 2002 rok (co z kolei wiązało się z reformowaniem ustroju samorządu terytorialnego) oraz 2011 roku (w tym przypadku zmiany były podyktowanie koniecznością uzupełniania i poprawiania Kodeksu wyborczego uchwalonego w tym samym roku). Stworzyło również podstawy do sformułowania zależności zgodnie z którą im dany element systemu wyborczego miał większy wpływ na ostateczny wynik wyborów tym rosło prawdopodobieństwo jego zmiany w okresie okołowyborczym – przykładowo jak stwierdziłem 48 procent zmian w prawie wyborczym ocenionych jak istotne dla przebiegu wyborów zostało wprowadzonych w roku wyborczym danej instytucji. Analiza danych ilościowych pozwoliła również zauważyć, że z ośmiu etapów procesu wyborczego trzy podlegały najczęstszym modyfikacjom – dotyczyło to procedur rejestracji kandydatów w wyborach, prowadzenia kampanii wyborczej oraz ustalania wyniku wyborów.

Po drugie stwierdzoną dynamikę odniosłem również do zawartej w celach badawczych dychotomii stabilność vs. zmienność wskazując, że pomimo częstych, choć raczej nieregularnych zmian, można sformułować tezę o stabilności systemu wyborczego. Uzasadniają ją trzy okoliczności. Pierwsza to oparcie systemu wyborczego III Rzeczypospolitej o demokratyczne standardy (zasady) prawa wyborczego, przyjęte u progu

transformacji ustrojowej i stanowiących przez kolejnych 25 lat fundament przeprowadzania wyborów. Druga wiązała się ze stwierdzeniem, że z sześciu instytucji wybieranych w powszechnym głosowaniu w przypadku czterech utrzymują się rozwiązania przyjęte wraz z wprowadzeniem systemu ich obsadzania w powszechnym głosowaniu. Dotyczy to Senatu RP, Prezydenta RP, organów wykonawczych gmin i Parlamentu Europejskiego. Zmiany jakie były wprowadzane w stosunku do nich nie miały zasadniczo jakościowego charakteru. Doniosłe modyfikacje *de facto* dotyczą systemu wyboru posłów oraz radnych samorządowych (a w praktyce radnych gmin, ponieważ radni powiatowi i wojewódzcy wybierani są w raczej stabilnym systemie przyjętym w okresie reformy administracyjnej 1998 roku). Trzecia natomiast wiąże się z wyodrębnieniem etapów procesu wyborczego podlegających najczęstszym modyfikacjom. Jak wskazałem powyżej tylko regulacje dotyczące trzech etapów cechują się statystycznie wyższą dynamiką od pozostałych. W odniesieniu do kampanii wyborczej można jednak zauważyć, że najistotniejsze jakościowo zmiany miały miejsce w latach dziewięćdziesiątych co należy wiązać przede wszystkim z kształtowaniem reguł gry ubiegania się o głosy wyborców. Drugi z etapów procesu wyborczego – procedury zgłaszania kandydatów – cechował się wprawdzie wysoką dynamiką, ale w dużym stopniu została ona ograniczona zmianami w samorządowym prawie wyborczym wprowadzonych w 2004 roku i od tego czasu charakteryzuje się stabilnością. Największa dynamika cechuje przedostatni etap procesu wyborczego czyli ustalanie wyniku wyborów, w przypadku którego nie tylko występuje największa dynamika w całym analizowanym okresie, ale również formułowane są różnorodne propozycje wprowadzenia zmian, widoczne także w kampaniach wyborczych (prezydenckiej i parlamentarnej) 2015 roku.

Po trzecie zgodnie ze sformułowanymi celami badawczymi, w efekcie prowadzonej analizy sformułowałem wyjaśnienia odnoszące się do procesu dynamiki systemu wyborczego III RP wskazując na główne występujące w nich tendencje. Należą do nich fundamentalne zjawiska standaryzacji i konwergencji polegające na stopniowym upodabnianiu, ujednolicaniu i scalaniu rozwiązań stosowanych na poszczególnych etapach procesu wyborczego w wyborach wszystkich instytucji. W ujęciu syntetycznym zjawiska te przedstawiam w trzech powiązanych ze sobą wymiarach – normatywnym, instytucjonalnym i politycznym. W wymiarze normatywnym konwergencja i standaryzacja przyniosły kodyfikację prawa wyborczego dokonaną w 2011 roku, przy której zwracam uwagę na praktyczny brak dyskusji dotyczącej potrzeby i zasadności kodyfikacji, możliwych negatywnych konsekwencji, a skupieniu się na odpowiedzi na pytanie jak i kiedy prawo wyborcze należy kodyfikować.

Poddając krytycznej analizie proces kodyfikacji staram się również wyjść poza formułowane w literaturze przedmiotu zastrzeżenia wobec jej jakości. W wymiarze instytucjonalnym wskazane zjawiska przełożyły się na upodabnianie założeń poszczególnych etapów procesu wyborczego wszystkich wybieralnych instytucji, przy czym – co wyraźnie eksponuję – nie polegały one na wypracowywaniu rozwiązań wspólnych dla różnych instytucji, tylko na traktowaniu systemu wyborczego do ogólnokrajowych instytucji jako wzorcowych, które następnie implementowano do wyborów organów jednostek samorządu terytorialnego i Parlamentu Europejskiego. Można w pewnym uproszczeniu przyjąć, że Sejm i Senat RP stały się w sensie rozwiązań wyborczych wzorcami dla organów kolegialnych, a sposób wyboru głowy państwa dla organów monokratycznych. Natomiast wymiar polityczny opisywanych zjawisk prowadzi do konkluzji, iż partie polityczne rozstrzygając o kształcie systemu wyborczego w działaniach legislacyjnych, najczęściej kierują się prostym rachunkiem strat i korzyści jakie ma przynieść wdrożenie, zmienienie, czy usunięcie określonych rozwiązań z systemu wyborczego, w ostatecznym bilansie decydując o jego propartyjnym charakterze. Łącząc powyższe wymiary w całość staram się udowodnić, że największym problemem w polskim systemie wyborczym stał się nadmiar konwergencji i standaryzacji, prowadzący do wprowadzania i utrzymywania niezwykle dyskusyjnych rozwiązań w samorządowym prawie wyborczym (np. komitetów wyborczych) i Parlamentu Europejskiego (np. wysokich progów wyborczych, czy podziału na okręgi wyborcze).

Po czwarte liczba zmian w systemie wyborczym III RP wprowadzonych przez prawie dwadzieścia pięć lat pozwoliła również na dokonanie ich klasyfikacji z punktu widzenia kryterium przesłanek i założeń tkwiących u podstaw działań legislacyjnych. Na podstawie prowadzonych badań wyodrębniłem łącznie pięć przyczyn stojących za zmianami w systemie wyborczym, z których trzy umieściłem w kategorii zmian reaktywnych, a dwie innowacyjnych. Zmiany o charakterze reaktywnym wynikały z zewnętrznych (wobec prawodawcy) uwarunkowań i tym samym wynikały z obiektywnych przyczyn. Zmiany reaktywne to: po pierwsze korygowanie błędów, nieścisłości lub usuwanie luk z prawa wyborczego, po drugie zmiany wprowadzane pod wpływem praktyki politycznej, która – szczególnie w latach dziewięćdziesiątych przynosiła nieprzewidziane zjawiska i po trzecie to zmiany wynikające z konieczności dostosowywania prawa wyborczego do innych przepisów na czele z Konstytucją czy prawem UE. Natomiast zmiany o charakterze innowacyjnym obejmowały dwie kategorie. Pierwsza to zmiany perspektywiczne, będące efektem refleksji (nierzadko naukowej) nad mechanizmami systemu wyborczego polegające na wprowadzaniu rozwiązań obliczonych na długofalowy, pozytywny efekt. Większość z nich przyniosły

ostatnie lata w postaci np. wprowadzenia głosowania korespondencyjnego czy kwot płci w wyborach opartych o formułę proporcjonalną. Ostatnia grupa to zmiany określone jako sytuacyjne. Obejmuje ona zmiany zazwyczaj wprowadzane w okresie przedwyborczym, obliczone na osiągnięcie konkretnego efektu w głosowaniu, najczęściej dotyczące przedostatniego etapu procesu wyborczego czyli mechanizmów ustalania wyniku wyborów.

W zakończeniu monografii konkluduję, że dynamika systemu wyborczego III Rzeczypospolitej jest zjawiskiem trudnym w jednoznacznej ocenie. Przyniosła wprawdzie szereg poddanych krytycznej analizie zjawisk, ale z założenia jest zarówno niezbędna jak i prawidłowa, ponieważ system wyborczy musi reagować na zmiany w szeroko pojmowanym otoczeniu. Dlatego główny postulat sformułowany w pracy dotyczy wprowadzenia ograniczeń w dokonywaniu nagłych, nieprzemyślanych i często niepotrzebnych zmian. Wskazuję tu na znane innym systemom wyborczym oraz podnoszone niekiedy w literaturze postulaty ograniczające możliwość wprowadzania zmian w systemie wyborczym w okresie przed wyborami jak znacznie wydłużające *vacatio legis,* pozwalające na wejście w życie przepisów dopiero po przeprowadzeniu wyborów.

Badania prezentowane w monografii są pierwszymi obejmującymi całokształt systemu wyborczego III Rzeczypospolitej, z uwzględnieniem polskich tradycji historycznych w tym zakresie i teorii systemów wyborczych. Obszar deskryptywny i eksplanacyjny pracy przyczyniają się do lepszego poznania i zrozumienia mechanizmów kształtowania i funkcjonowania polskiego systemu wyborczego. Mogą również stanowić wstęp do dalszych badań nad mechanizmami polskiego systemu wyborczego. Przywołując formułowaną w pracy tezę o nieuchronnej dynamice rozwiązań wyborczych ma ona również w założeniu wypełnić funkcję prakseologiczną tzn. przyczynić do ograniczenia występowania negatywnych tendencji zintegrowanych z opisywaną dynamiką. W moich zamierzeniach ma również służyć upowszechnianiu wiedzy o polskim systemie wyborczym, jego mechanizmach, ewolucji i historii.

Monografia naukowa *Dynamika systemu wyborczego III Rzeczypospolitej na tle historycznym* jest efektem badań nad polskim system wyborczym prowadzonych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, których elementem było uczestnictwo z referatem w konferencjach naukowych poświęconych tej problematyce oraz publikowanie artykułów naukowych. Szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawiam w kolejnym punkcie.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

Monografia naukowa *Dynamika systemu wyborczego III RP na tle historycznym* wskazana jako moje najważniejsze osiągnięcie naukowe, stanowi efekt kilkunastoletnich badań nad polskim systemem politycznym w ramach których koncentruję się na instytucjach ustrojowych wśród których najważniejsze miejsce zajmuję związane z procesami reprezentacji i partycypacji obywateli w sferze polityki. Badam również wybrane mechanizmy i procesy polityczne zachodzące w Polsce po 1989 roku. W prowadzonych badaniach wyodrębniam cztery, powiązane ze sobą, obszary tematyczne. Przedstawiam je w porządku chronologicznym pozwalającym uchwycić jak ewoluowały moje zainteresowania naukowe.

Pierwszy obszar moich zainteresowań naukowo – badawczych stanowią polskie partie polityczne i polski system partyjny. Badania w tym nurcie zacząłem podejmować przygotowując najpierw pracę magisterską a później doktorską, poświęcone partiom polskiej centrolewicy i lewicy. W prowadzonych badaniach analizowałem funkcjonowanie partii jako organizacji (badając programy i struktury) oraz ich pozycje w systemie partyjnym, wzajemnie relacje, strategie działania i aktywność na scenie politycznej. W tym nurcie badań umieszczam moje drugie – po monografii poświęconej dynamice systemu wyborczego – osiągnięcie naukowe jakim jest monografia *Partie lewicy i centrolewicy w polskim systemie partyjnym. Aktywność SLD, PSL i UP na polskiej scenie politycznej* opublikowana w 2006 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, przygotowana na bazie rozprawy doktorskiej i będąca zwieńczeniem kilkuletnich prac badawczych. Za ww. monografię otrzymałem w 2007 roku Nagrodę Indywidualną II stopnia Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ramach prowadzonych w tym obszarze badań naukowych opublikowałem ponadto łącznie dwanaście tekstów naukowych (rozdziałów w pracach zbiorowych i artykułów w czasopismach naukowych), uczestniczyłem w pięciu konferencjach naukowych z wygłoszonym referatem oraz brałem udział w dwóch zespołowych przedsięwzięciach badawczych. Opublikowałem również dwie recenzje monografii naukowych. Z publikacji naukowych podejmujących problematykę partii politycznych warto wskazać na artykuł *Jedność czy wiarygodność? Początki postpezetpeerowskiej lewicy* opublikowany w nr 1(7)/2007 pisma *„Politeja"* zawierający wiele autorskich ustaleń opartych o źródła pierwotne dotyczące rozwiązania PZPR i powołania na jej miejsce dwóch konkurencyjnych względem siebie partii tj. Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej i Polskiej Unii Socjaldemokratycznej, czy będący całościową

analizą Polskiego Stronnictwa Ludowego rozdział w pracy zbiorowej pod red. A.Czwołka, M.Nowak – Paralusz i K.Gawron – Tabor *Partie i systemy partyjne Europy Środkowo – Wschodniej. Dwie dekady doświadczeń,* (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 2013) zatytułowany *Polskie Stronnictwo Ludowe w systemie partyjnym III RP.* W ramach uczestnictwa w konferencjach naukowych podczas konferencji *Kontynuacje i nowatorstwo w świecie współczesnych idei* (Kraków, 24 – 25 kwietnia 2007 r.) wygłosiłem referat *Partie lewicy w Polsce a współczesna myśl socjaldemokracji* opublikowany później w pracy zbiorowej pod red. M.Mikołajczyk i M.Śliwy *Kontynuacje i nowatorstwo w świecie współczesnych idei,* (Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków, 2008) analizując program politycznych SLD z punktu widzenia koncepcji nowej trzeciej drogi A.Giddensa jak i ogólnych problemów ideowo – programowych współczesnej socjaldemokracji. Z kolei podczas konferencji *Partie polityczne w obliczu wyzwań XXI wieku,* (Turzno k.Torunia, 23 – 24 października 2013 r.) podjąłem aktualną problematykę nowej wówczas partii politycznej – Ruchu Palikota z punktu widzenia źródeł sukcesu wyborczego, cech charakterystycznych oraz przyszłości na polskiej scenie politycznej. Konferencja naukowa *Polskie wizje i oceny komunizmu po 1939 r.* (Kraków, 10 – 11 marca 2014 r.) stała się natomiast okazją do analizy zagadnienia *Przeszłość i stosunek do przeszłości, jako czynniki określające pozycję partii postpezetperowskiej lewicy w systemie partyjnym III RP.*

Podejmując badania polskich partii politycznej uczestniczyłem również w ogólnopolskim przedsięwzięciu badawczym dotyczącym ruchu ludowego, którego efektem była praca zbiorowa pod red. Ł.Tomczaka *Ludowcy i problematyka agrarna na początku XXI wieku* (Wydawnictwo MARINA, Toruń, 2010) zawierająca efekty moich analiz w artykule *PSL wobec koalicji rządowych.* W tym obszarze zainteresowań umieściłem również badania systemów partyjnych. Znalazły one wyraz w uczestnictwie w zespole badawczym zajmującym się systemami partyjnymi państw Unii Europejskiej kierowanym przez B. Kosowską – Gąstoł, którego prace zakończyły się opublikowaniem pod jej redakcją pracy *Systemy partyjne państw Unii Europejskiej* (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2010) zawierającej cztery moje rozdziały poświęcone odpowiednio system partyjnym Czech, Grecji, Polski i Włoch. Badania poświęcone systemom partyjnym państw UE były projektem współfinansowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach środków przeznaczanych na badania statutowe. Za efekty realizacji projektu otrzymałem w 2011 roku Nagrodę Zespołową III stopnia Jego Magnificencji Rektora UJ.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora zacząłem równolegle prowadzić badania nad polskim system wyborczym i wyborami, opierając się na trzech przesłankach związanych z

miejscem i znaczeniem partii politycznym w polskim systemie politycznym. Po pierwsze traktując partie polityczne jako główne i najważniejsze (a niekiedy jedyne) podmioty uczestniczące w wyborach, po drugie zwracając uwagę, że partie polityczne na arenie parlamentarnej dążą do kształtowania założeń systemu wyborczego zgodnie z rachunkiem strat i zysków jakie mogą im przynieść stosowane rozwiązania wyborcze oraz po trzecie, że kształt systemu partyjnego i miejsce w nim poszczególnych partii politycznych jest zdeterminowane w pewnym stopniu systemem wyborczym. Wątki te badałem w kolejnych latach i przyniosły one osiem opublikowanych tekstów naukowych, w tym monografię *Dynamika systemu wyborczego III Rzeczypospolitej na tle historycznym,* uczestnictwo w sześciu konferencjach naukowych z referatem oraz uczestnictwo w jednym ogólnopolskim przedsięwzięciu badawczym. Pierwsze efekty badań zaprezentowałem podczas konferencji *Media i polityka. Wybory 2005 – Sejm, Senat, Prezydent* (Kraków, 17 – 18 listopada 2005 r.) w referacie *Lewica w wyborach parlamentarnych 2001 – 2005 a przekształcenia systemu wyborczego* analizując w nim szczegółowo na czym polegała praktyka ww. okresie kształtowania elementów systemu wyborczego pod konkretne głosowanie, a uczestnicząc w konferencji *Wybory jako konieczny warunek demokracji?* (Poznań, 7 – 8 czerwca 2006 r.) podjąłem próbę zarysowania perspektyw polskiego systemu wyborczego po wyborach 2005 roku w świetle programów i koncepcji partii politycznych. Badałem również system wyborczy do organów samorządu terytorialnego – m.in. uczestnicząc w konferencji *Praktyczne aspekty stosowania kodeksu wyborczego w kontekście wyborów samorządowych w Polsce w 2014 roku* (Rzeszów, 8 – 9 grudnia 2014 r.) podjąłem temat *Praktyczne konsekwencje zmian samorządowego systemu wyborczego w Kodeksie Wyborczym - uwagi i refleksje na tle wyborów 2014 r.* będący jedną z pierwszych prób w literaturze przedmiotu oceny efektów zmian w samorządowym systemie wyborczym dokonanych wraz z kodyfikacją prawa wyborczego. Artykuł przygotowany na podstawie referatu uzyskał pozytywne recenzje wydawnicze, został zaakceptowany do druku i ukaże się w nr 3(13)/2015 czasopisma *„Polityka i Społeczeństwo".* Tematyce zmian w polskim systemie wyborczym poświęciłem również wystąpienie podczas III Ogólnopolskiego Kongresu Politologii (Kraków, 22 – 24 września 2015 r.) zatytułowane *Zmiana, reforma czy modernizacja – uwagi i wnioski dotyczące prac nad nowelizacjami Kodeksu wyborczego w Sejmie RP VII kadencji.*

W ramach badań tej problematyki byłem uczestnikiem ogólnopolskiego przedsięwzięcia badawczego dotyczącego wyborów samorządowych 2006 roku na poziomie regionalnym z udziałem politologów z niemal wszystkich ośrodków uniwersyteckich w Polsce. Efektem pracy badawczych stała się praca zbiorowa zatytułowana *Wybory do*

sejmików województw w 2006 roku pod red.R.Alberskiego, M.Cichosz i Ł.Tomczaka (Wydawnictwo MARINA, Wrocław, 2010) zawierającej mój artykuł *Kłopoty (polityczne) to nasza specjalność. Wybory samorządowe w Małopolsce.*

Trzecim przedmiotem moich badań są instytucje demokracji bezpośredniej w Polsce. W ramach tej problematyki badałem praktykę funkcjonowania tych instytucji na czele z referendum zarówno na szczeblu ogólnokrajowym jak i lokalnym. Do dorobku składającego się na ten obszar tematyczny zaliczam opublikowanie czterech tekstów naukowych oraz uczestnictwo w dwóch konferencjach naukowych z referatem. Pierwsze efekty badań z tego zakresu problemowego przedstawiłem w artykule *Wybrane aspekty referendum ogólnokrajowego w Polsce* opublikowanym w piśmie *„Politeja"* nr 2(4)/2005, prezentując w nim tytułową instytucję z punktu widzenia praktyki politycznej. W późniejszym okresie m.in. podczas konferencji *Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej w Polsce* (Lublin, 11 – 12 września 2009 r.) w referacie podjąłem się analizy referendum ogólnokrajowego z punktu widzenia nieskutecznych inicjatyw referendalnych. Będący efektem konferencji tekst *Nieskuteczne inicjatywy referendalne w Polsce po 1989 roku* ukazał się w pracy pod red. M.Marczewskiej – Rytko *Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej w Polsce* (Wydawnictwo UMCS, Lublin, 2010). Praktykę funkcjonowania referendum poddałem także analizie podczas konferencji *Demokracja bezpośrednia w samorządzie terytorialnym* (Lublin, 19 – 20 maja 2011 r.) w referacie *Referendum w sprawie odwołania organu wykonawczego gminy w praktyce politycznej,* opublikowanym w pracy zbiorowej pod red. M.Marczewskiej – Rytko i S.Michałowskiego *Demokracja bezpośrednia w samorządzie terytorialnym* (UMCS, Lublin, 2012) będący empiryczną, autorską analizą praktyki polskiej odmiany instytucji określanej niekiedy jako *recall.*

Ostatni, czwarty obszar moich zainteresowań obejmuje wybrane problemy funkcjonowania systemu politycznego Polski. Będące przedmiotem badań problemy łączy ważność i aktualność podejmowanej problematyki z podjęciem próby odpowiedzi na pytania o przebieg i efekty przebiegu wybranych procesów politycznych. W tym obszarze, przykładowo podczas międzynarodowej konferencji naukowej *Polska na arenie międzynarodowej – współczesne wyzwania* (Szczecin, 22 – 23 października 2008 r.) starałem się odpowiedzieć na pytanie o przyczyny braku ratyfikacji Traktatu z Lizbony przez Prezydenta RP w świetle przebiegu procedur ratyfikacji umów międzynarodowych, a podczas konferencji *IV Rzeczpospolita – fikcja czy rzeczywistość?* (Kraków, 10 – 11 października 2007 r.) analizowałem koncepcję prezydentury Lecha Kaczyńskiego na programu budowy tzw. IV Rzeczypospolitej formułując również wnioski związane z przedstawieniem przez PiS

projektu nowej konstytucji. Referaty te zostały opublikowane w postaci rozdziałów w pracach zbiorowych. Natomiast podczas konferencji naukowej *Koncepcje integracji w Europie w myśli politycznej i prawnej w XX i XXI wieku* (Toruń, 12 – 13 kwietnia 2008 r.) łącząc dwa pierwsze obszar zainteresowań naukowych przedstawiłem referat pt. *Problematyka integracji europejskiej w kampanii wyborczej 2007 roku w Polsce,* opublikowany w tym samym roku w pracy zbiorowej pod red. H.Stysa *Koncepcje integracji w Europie w XX i XXI wieku* (UMK, Toruń, 2008). Łącznie ostatni obszar zainteresowań przyniósł cztery opublikowane teksty naukowe.

* * *

Wyniki prowadzonych badań naukowych wykorzystywałem w pracy dydaktycznej. Przez ponad dziesięć lat pracy prowadziłem zajęcia z osiemnastu różnych kursów w formie wykładów, ćwiczeń i seminariów dyplomowych, wśród których należy wymienić m.in. *Współczesne systemy polityczne, Polski system polityczny, Systemy wyborcze i wybory w RP, Partie i systemy partyjne oraz Samorząd terytorialny.* Wypromowałem również ponad siedemdziesiąt prac dyplomowych a ponad sto recenzowałem. Za pracę dydaktyczną ze studentami w 2012 roku otrzymałem *Medal 10 – lecia Państwowej Wyższej Szkoły Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu* od Jego Magnificencji Rektora prof. dr hab. Jana Drausa *w podziękowaniu za poświęcenie w pracy dydaktycznej, kompetencje oraz umiejętność dzielenia się swoją wiedzą z młodzieżą studencką.* W prowadzonych zajęciach dydaktycznym staram się łączyć tradycyjne, sprawdzone metody nauczania z nowoczesnymi formami w postaci symulacji czy gier dydaktycznych, zmierzających do uzyskania przez studentów umiejętności praktycznych związanych z aktywnością w szeroko pojmowanej sferze polityki.

Podejmując zatrudnienie w Uniwersytecie Jagiellońskim oraz Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu wykonywałem również szereg funkcji organizacyjnych. W UJ byłem m.in. Sekretarzem Komisji Rekrutacyjnej w Instytucje Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych, członkiem Wydziałowej Komisji Wyborczej na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych na kadencję 2012 – 2016, opiekunem wyższych roczników studiów czy też uczestnicząc w pracach związanych z opracowywaniem i modyfikowaniem programów nauczania na kierunku politologia. W PWSW w Przemyślu będąc członkiem Komisji ds. Jakości Kształcenia w Instytucie Politologii i Polityki Regionalnej uczestniczyłem w opracowywaniu programu studiów politologicznych zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji. Od roku akademickiego 2014/15 jestem członkiem Komisji ds. Jakości Kształcenia w Instytucie Stosunków Międzynarodowych PWSW zajmującej się ewaluacją procesu nauczania oraz

przygotowywaniem profilu praktycznego studiów na kierunku stosunki międzynarodowe. Prace te będą kontynuowane w roku akademickim 2015/16.

Angażowałem się również z różne działania związane z popularyzacją nauki, wśród których warto wymienić wykłady otwarte, spotkania z młodzieżą szkolną czy podejmowaną w latach 2000 – 2005 współpracę z krakowskimi lokalnym rozgłośniami radiowymi (radiami RAK, ŻAK i exFM). Jako politolog byłem odpowiedzialny za prace wykonywane w dziale informacji przygotowującym serwisy informacyjne, materiały reporterskie oraz audycje publicystyczne. Prowadziłem również programy informacyjne i publicystyczne dające możliwość praktycznego wykorzystania wiedzy politologicznej wśród których istotne miejsce zajmowały wywiady z osobami znanymi z lokalnego i krajowego życia społeczno – politycznego (jak np. Tadeuszem Mazowieckim).

Szczegółowe informacje na temat wspominanych działań zawiera *Wykaz opublikowanych prac naukowych oraz informacji o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki* zawarty w Załączniku nr 6.

Dariusz Sumelka